

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXVI.

Vprašanje: Ali je mežnar župne ali podružnične cerkve ali kdo drugi opravičen hoditi iskat in pozivat kateheza s trkanjem na šolska vrata med učno uro veronauka, da naj gre takoj bolnika previdit, otroka krstiti, iz hranilnice mu kaj dostavit itd., in to na način, da šolski voditelj ničesar o tem ne ve?

Ako ni nihče opravičen za to, kaj je storiti takemu šolskemu voditelju, ki ima na vratih vsakega razreda tablico z napisom, da je neuradnim osebam vhod prepovedan?

Šol. voditelj trirazrednice.

Odgovor: Po §-u 34. šol. in učnega reda občinim ljudskim šolam ima šolski voditelj nadzor in voditeljstvo notranjih šolskih stvari. Posebno mu je skrbeti, da se šol. red natanko izpolnjuje. Po glasilu te zakonite določbe mu je odpravljati vsak nered in vse napake, če so.

Po §-u 5. zakona z dne 14. maja l. 1869., drž. zak. št. 62, morajo verski učitelji izpolnjevati šolske zakone in tiste ukaze, ki jih po teh zakonih izdajajo šolska oblastva.

Iz tega je razvidno, da ima šolski voditelj dolžnost odpraviti tudi v gorenjem vprašanju omenjeno nepravilnost. Na vratih je vsakemu jasno na vpogled pribit ukaz šolske oblasti. Kdor torej greši proti njemu, ga je ovaditi oblasti, ki bo že skrbela, da nihče ne moti šolskega reda. Če se to motenje godi z vednostjo veroučitelja, je tudi tega uradnim potom poučiti, kaj sme in česa ne. Energično ga je treba opozoriti na imenovani § 5.

To je zakonito.

Taktno in kolegijalno bi pa bilo, da bi naprosil dotični veroučitelj, če je slučajno edini duhovnik v kraju, da sme v nujnem slučaju iti obhajati bolnika, četudi je klican k njemu iz šolske sobe. Nadučitelj more le na ta način, če je sam o tem obveščen, poskrbeti za katehetovo nadomeščanje. Le tak slučaj naj bi imel izjemo, vsi drugi je pa ne smejo imeti, posebno pa še ne, če nimajo z duhovskim poklicem nobene zveze. Take slabe in kvarne razvade je treba energično zatreti!

Dohtar Stojan.

XXVII.

Vprašanje: Ali imajo člani šolskega odbora obrtno-nadaljevalnih šol pravico izpraševati pri pouku? Katere so sploh pravice in dolžnosti teh članov?

Voditelj obrtno-nadaljevalne šole.

Odgovor: Pravice in dolžnosti članov šol. odbora obrtno-nadaljevalnih šol so natančno določene v statutu za dotični odbor. Drugih določil ni. Pač pa je za zastopnike naučne uprave izdan še poseben normativ, ki določuje njih delokrog. Ta normativ ima pač tudi veljavo za druge člane v šolskem odboru. Dobite ga v »Zentralblatt für das gewerbliche Unterrichtswesen«, Band III, str. 240, ter je izdan dne 8. oktobra 1884, št. 9896.

Glavna določba je v točki 5.: »V ostalem imajo zastopniki naučne uprave drugim članom šolskega odbora v splošnem določeni delokrog in zato tudi niso upravičeni, neposredno vplivati na poučevanje ali na disciplino. Vendar pa jim ostane pravica, v posebnih slučajih opozoriti naučno upravo na napake, ki so si jih prizadevali odstraniti, ki jih pa niso odstranili...«

Pripominjamo še, da je v točki 3. izrečeno: »Na napake in nepravilnosti mora zastopnik naučne uprave ali opozoriti šolskega voditelja, ali pa, če sodi zadeva v delokrog šolskega odbora, v seji zadnjega izraziti svoje zaznave.«

Iz teh zakonitih določil torej posnemljemo, da sme posredno vplivati na pouk in disciplino samo vladni komisar za obrtno šolstvo.

Dohtar Blažič.

V ofenzivi.

(Dalje.)

Tu pa tam zine klerikalizem tudi kako pametno besedo o šolstvu kakor tudi o narodni zavesti, to pa le zato, da slepi javno mnenje, kadar je pa čas, da bi to tudi pokazal v dejanju — obrne hrbet šoli in učiteljstvu. Mnogo let opazujemo že klerikalno hujskanje zoper nas in šolo po časopisih — pa tudi klerikalno ljubezen do nas po naših zbornicah. Stranka, ki govori, da je narodna zavednost paganstvo in šola za ljudstvo prokletstvo, ni prijateljica naroda, ampak zakleta in nevarna nasprotnica, ki se ji mora napovedati boj na življenje in smrt. — Nazaj k narodu za povzdigo splošne njegove blaginje!

* * *

Ali naj slovensko ljudstvo brez ozira na zemljepisne meje tvori na Slovenskem veliko enotno političsko društvo! Z drugimi besedami, na Slovenskem naj se političsko življenje enotno organizuje na najširšem demokratiškem temelju. Jasno je, da se mora ljudstvo zavedati te svoje naloge; zato pa je treba enotne političske organizacije.

Dr. Jan. E. Krek.

Znano je, da je g. dr. Krek prvoboritelj na krščanskem socialnem polju. Žal, da je on doslej posvetil vse svoje moči v prilog klerikalizma, v istem dopisu pravi sam: »Monistiški svetovni nazor in z njim spojena političska načela se na dado nikoli spraviti v soglasje s katoliškim pravcem in organizmom katoliške cerkve. Boj je torej y tem oziru naraven«. Pravec našega klerikalizma je, biti našemu narodu tudi v socialnem oziru prvoboritelj, kašipot in osrečevalec kakor je v dušnem oziru. Socialno vprašanje je nekaj silno težkega, ker ni mogoče uporabljati občna, preizkušana pravila povsod z dobrim uspehom. To vprašanje je špekulativno in povsem materialno. Že borba za obstanek posameznika je silno težavna, tem težavnejša in odgovornejša je borba za srečo in blaginjo mase naroda. Kdor hoče biti dober gospodar, mora biti obdan z vsemi dobrimi lastnostmi; uglobiti se mora takorekoč z dušo in telesom v posvetne zadeve, skrbi ga more noč in dan. Večje ko je imetje, družina, služba itd., tem večje so skrbi in odgovornosti. Dohodki in sreča so odvisni v prvi vrsti od boritelja samega. Če je ta lahkomisljen, malomaren, neveden ali celo neumen, bo njegova špekulacija slaba, dohodki in sreča bodo piškavi.

Vprašanje nastane sedaj, ali je klerikalizem opravičen nastopati kot prvoboritelj na socialnem polju? Vsak za svojo osebo in svojo ožjo družino mora skrbeti, ker to nam je prisojeno. Duhovniki so ljudje kakor smo mi drugi, oni imajo poleg dušnega pastirstva opravičeno skrb tudi za svoj obstanek. Vendar ta skrb ne sme prestopiti naravnih mej; ne sme prestopiti naukov, ki jih uče sami. Mi, ki živimo med

narodom, vemo, s kakšno natančnostjo nas opazuje. Vse oči šolskih otrok in ljudstva šolskega okoliša so obrnjene na nas. Takoj vidijo naše vrline, pa tudi napake. Gorje učitelju, ki je podvržen raznim slabostim; zasmehovan, obrekovan, pomilovan in križan je, da je vreden največjega usmiljenja. Ali ni z duhovščino ravno tako? Razlika med nami in duhovščino je ta, da nas očitno večkrat pribija na križ, duhovščino iz strahu pa le bolj na skrivnem. Narod vidi vrline naše duhovščine, vidi pa tudi njihove napake. Kakor električni tok se hitro širi napačna dejanja med župljani. V začetku kimajo moški z glavami, ženske pa stikajo glave skupaj in se posmehujejo. Ako se to čimdalje ponavlja, izbruhne jeza župljanov na dan, po gostilnicah se slišijo reči, da bi človek ne verjel, ko bi ne slišal na lastna ušesa. Tisti ljudje, ki na videz gredo za duhovnikom čez drn in strn, ga poslušajo v cerkvi poučevati in od katerega dobe dušne tolažbe, ga obirajo o priliki zaradi pregreh in napak do kosti. Kakor se zahteva od nas učiteljev lepo, moralno življenje ter vestno izpolnjevanje dolžnosti, če nočemo priti v nasprotje z narodom, ravno isto se zahteva, če ne več, tudi od duhovščine. Duhoven, ki zanemarija svojo dolžnost, ki živi nemoralno, ki se peha in bori za posvetno čast, slavo, denar ali drugo, je pri ljudeh v izpodtiko in pohujšanje. Mi vemo prav dobro, kako težavno in trudapolno delo je, če hočemo v šoli izpolnovati natančno svoje dolžnosti. Iste skrbi in isti trud ima tudi naša duhovščina, ako hoče vestno izpolnovati svoje stanovske dolžnosti. Ali je torej mogoče, da bi se naša duhovščina z vnemo, koristjo in s pravo vdanostjo lotila pretežavnega socialnega vprašanja? To je nemogoče! Dvema gospodarjema zvesto služiti: Bogu in mamoni, je nemogoče, to je učil že naš Zveličar. Da je to istina, so priča razni konsumi žalostnega spomina. Koliko skrbi, žalosti, tožbe in greha je povzročila ta žalostna špekulacija, katere pravec je, ljudstvu pomagati na noge v socialnem oziru, narediti ga v tem oziru odvisnega, da bi šel v političkem oziru za klerikalizmom za dosego nadvlade. Mar je njemu za gmotno narodovo škodo, greh, tožbe, poraz in sramoto, saj se je podpisal z obema rokama, da to je preneumno!

Ako bi imel naš klerikalizem čist in blag namen, ljudstvu pomagati na noge v socialnem oziru, bi gotovo krenil na drugo pot, bi pričel borbo tam, kjer je izvor, temelj in neizgrešljiv pravec, in ta je narodna omika. Ali kaj hočemo, ker smer ali pravec klerikalizma — katoliške cerkve, kakor pravi dr. Krek — ne pride nikoli v soglasje s političkimi načeli, zato je boj naraven! Mi ne moremo in tudi ne smemo kreniti kot narodni odgojitelji na klerikalno pot, ker vidimo edino rešitev socialnega vprašanja v narodni prosveti. Narodna prosveta in omika sta našemu klerikalizmu trn v peti, ker omikan in izobražen narod ne tava slepo za njim. On še milostno privošči, da zna naš kmet čitati in nekoliko računati, da bi pa bil bolj izobražen, tega mu pa že ne privošči. Ali ni prežalostno, da je naš klerikalizem pred leti stavil predlog v deželni zbor, da naj se opuste na deželi po kmetih večrazrednice z vsednevnim poukom. Tudi za šestletno šolsko dobo so se že oglasili:

Tem ljudem so šole predrage, kmet nima časa pošiljati otrok v šolo, ker jih potrebuje doma pri delu. Oni ne puste, da bi bil kmet preobložen z davki za šolo, trdijo, da naj učitelje plačajo tisti, ki imajo največjo korist od šole, kmet ne bo plačeval učiteljev. Ali ni to samo klerikalna zvijača, hinavščina in lopovstvo? S tem se prikupijo kmetu, ker siromak ne ve, da ima opraviti s političkimi zvijačnejši, on sliši

prav rad, da ni preveč obremenjen z davki; smatra vsakega protidavkarja za svojega prijatelja, čeprav je ta največji lopov. Na ta način si zna klerikalizem pridobiti kmeta na svojo stran, ovira napredek prosvete, da nevedno ljudstvo tava za njim; na ta način je dobljen klerikalni pravec. Ali ta klerikalni pravec ni pravi, čeprav sloni na katoliški podlagi, temu pravcu smo mi učitelji nasprotni, to nas največ loči, zaradi tega smo napovedali boj do zadnjega vzdih, čeprav nas klerikalizem smrtno sovraži, nas psuje, ovaja in nam nasprotuje, kjer ve in more. Duhovščina mora biti skrbna za cerkvene zadeve; ako bi učiteljstvo ne skrbelo za šolstvo, prosveto in narodni napredek, bi ne bilo vredno svojega imena in bilo bi nemarna izdajica svojega stanu. Mi smo iz naroda, delujemo, trpimo, delamo in se žrtvujemo za njegov blagor iz prave ljubezni do občne narodne blaginje, ne pa iz hinavščine, častiželjnosti in koristolovstva, kakor to dela klerikalizem.

»Nevednost je najdražja reč na svetu,« pravi pregovor. Naš narod, posebno naš kmet, je še silno neveden v primeri z drugimi kulturnimi narodi. Tekom tridesetih let se je sicer obrnilo nekoliko na bolje, odkar je uveden sedanji šolski zakon. Ljudstvo zna čitati, zato je izdatno poskočilo število Mohorjanov, pa tudi političkih listov se bere nebroj obeh se bojujočih političkih strank; vendar to še ne zadostuje, da bi se mi smeli prištevati med kulturne izobražene narode kakor Nemci, Francozi ali Angleži. Veliko je naredila c. kr. kmetijska družba s podružnicami in tudi šola za kmetijski napredek, vendar v kljub temu so naše kmetije v splošnem oziru še jako zanemarjene; naš kmet potrebuje še premnogo izobrazbe do popolnosti. Naša naloga ni kritikovati posameznih strok kmetijstva, a izpregovoriti hočemo besedo, ki se tiče občnega socialnega stanja. Čeprav neradi, pa vendar moramo povedati odkrito, da se naš kmet ne povzdigne do viška socialne blaginje, dokler ne dospe poleg svoje strokovne izobrazbe tudi do varčnosti in zmernosti. (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Deželno „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“ in „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“ zborujeta, kakor je bilo že naznanjeno, v sredo, 19. t. m., ob 9. uri dopoldne v »Narodnem domu« v Ljubljani. K mnogobrojni udeležbi vabita odbora.

Štajersko.

II. občni zbor „Zveze slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“ se vrši v Celju dne 25. aprila t. l. dopoldne v okoliški šoli po tem vzporedju: a) seja upravnega odbora ob 9. predpoldne: 1. Poročilo društvenih funkcionarjev; 2. Volitev pregledovalcev računov; 3. Volitev odbora; 4. Določitev letnih doneskov. b) Glavni zbor ob polu 11. uri dopoldne: 1. Poročilo o društvenem delovanju; 2. O »Učit. konviktu«; 3. Gospodarska organizacija; 4. Predavanje g. ravnatelja H. Schreinerja »O bakterijah«. (Le ta vzpored zamore upravni odbor eventuelno premeniti.)

Sl. odbori p. n. učiteljskih društev naj pravočasno določijo delegate, ozir. zastopnike njihove!

K prav obilni udeležbi vabi s kolegijalnim pozdravom vodstvo.